

Даниял кітабы - Жүз он тоғызыншы бөлім

Тарихи межелердің пайғамбарлық маңызы: Киелі кітаптық рәміздер арқылы соңғы күндерді түсіну

Jeff Pippenger

2024-03-06

Жүз қырық төрт мың Келісімнің Хабаршысы арқылы тазартылғандар ретінде бейнеленеді, ал ұлы көпшілік шейіттіктің ақ шапандарымен бейнеленеді. Ақырғы күндердің екі қасиетті кезеңінің біріншісі Келісімнің Хабаршысына жол дайындайтын хабаршының ісін айқындайды, ал екінші кезең Илиястың ісін бейнелейді. Бірінші кезең Лаодикиялық адвентизм тірілерінің тергеу сотын бейнелейді, ал екінші кезең қазіргі Римнің атқарушы сотын бейнелейді.

Соңғы күндерде қалалардан қашу туралы «белгі» Лаодикиялық адвентизм тарапынан қате түсінілді. Уайт қарындасымыз біздің назарымызға б.з. 66–70 жылдары Иерусалимнің жойылуы соңғы күндердегі Құдай халқы үшін берілген ескерту белгісінің көрнекі бейнесін ұсынатынын жеткізеді.

«Ерте кездегі шәкірттер сияқты, біз де қаңырап бос қалған, оңаша жерлерден пана іздеуге мәжбүр болатын уақыт алыс емес. Рим әскерлерінің Иерусалимді қоршауы Яһудеядағы мәсіхшілер үшін қашудың белгісі болғаны сияқты, біздің еліміздің папалық сенбіні күштеп орындататын жарлықта билікті өз қолына алуы да біз үшін ескерту болады. Сол кезде үлкен қалаларды тастап, кейін таулар арасындағы оңаша жерлердегі оқшау үйлерге көшуге дайындық ретінде, кіші қалалардан да кететін уақыт болады.»
Testimonies, volume 5, 464.

Қашуға белгі болған Иерусалимнің қоршауға алынуы — Цестий бастаған алғашқы қоршау еді. Демек, Цестий уақытша жойылған қауіптің бейнесі болды, өйткені ол қоршауды орнатқаннан кейін, артынша жұмбақ түрде шегініп кетті, ал тарихшылар оның мұны не себепті істегенін ешқашан анықтай алған емес.

«Цестийдің қол астындағы римдіктер қаланы қоршағаннан кейін, дереу шабуыл жасау үшін барлық жағдай қолайлы болып көрінген сәтте, олар күтпеген жерден қоршауды тоқтатты». Ұлы күрес, 31.

1880 және 1890 жылдары Нью-Гэмпширден сайланған сенатор Генри У. Блэр Конгреске жексенбіні Ұлттық Демалыс Күні ретінде белгілеу туралы бірқатар заң жобаларын ұсынды. Бұл заң жобалары әдетте «Блэрдің жексенбілік заң жобалары» деп аталды. Сенатор Блэр жексенбіні демалыс және діни ғибадат күні ретінде сақтауды табанды түрде жақтады. Ол бірыңғай демалыс күні Американың қоғамына оң адамгершілік және әлеуметтік әсер етеді деп сенді. Оның күш-жігері, әсіресе діни топтар тарапынан, белгілі бір қолдауға ие болғанымен, шіркеу мен мемлекеттің бөлінуіне қатысты алаңдаушылықтарды қоса алғанда, қарсылыққа да ұшырады.

Бұл — ақырында жексенбілік заң қабылдағанда айдаһарша сөйлеуге тағдырланған жердегі аңның тарихындағы жексенбілік заңнаманы өткізуге жасалған алғашқы әрекет еді. 1888 жылғы Бас конференция сессиясының хабаршыларының бірі А. Т. Джонс Конгрестің залдарына барып, дәл осы Блэр заң жобаларының осы тобына шешендікпен қарсы шықты. Бірнеше әрекеттен кейін сенатор Блэр Ұлттық Демалыс Күнін енгізу жөніндегі бастамасының қарқынын жоғалтты. Сол тарихпен, сондай-ақ Ұлттық Демалыс Күнінің (жексенбінің) салдарларымен тікелей байланысты түрде, Эллен Уайттың кеңесіне қатысты тарихи жазбаны қарастыруға болады.

Оның жексенбілік заң туралы ескертулерін қайта қарағанда анықталатыны — Лаодикеялық адвентизмде бұл мәселе байыпты түрде әрі кеңінен қате түсінілген. Қалалардан тыс болу қажеттілігіне қатысты, жаңа ғана келтірілген үзіндіде ол былай деп жазған: «сонда үлкен қалаларды тастап, кейінірек кішірек қалаларды да тастап, таулар арасындағы оңаша жерлердегі оңашаланған үйлерге көшуге даярланатын уақыт болады». Ол Құдай халқының ауылдық жерде тұруы қажет екенін қайта-қайта үйретті, бірақ оның 1888 жылға дейінгі ауылда тұру тақырыбындағы кеңестері қалаларды тастап кету жөніндегі нұсқауын таяу болашақта Құдай халқының қалалардан кетуі қажет болатын жағдайдың мәнмәтінінде береді. 1888 жылдан кейін ол ауылда тұру жөніндегі жазбаша нұсқауларында біздің қалалардан әлдеқашан шығып кеткен болуымыз керектігі туралы кеңестен ешқашан ауытқыған жоқ.

Тарихта пайда болған Блэрдің Ұлттық Демалыс Күні туралы заң жобалары қалалардан шығудың «белгісі» болды; және Блэр заң жобалары сол міндетті жүзеге асыруға қажетті серпінді жоғалтып, тарихтың қараңғылығына шегінгенімен, қашып кетудің «белгісі» берілген еді. Ол Кестий әкелген алғашқы қоршаудың тарихи межесінде берілген болатын. Жақында келетін жексенбілік заң Титтің қоршауымен бейнеленеді, ал егер қандай да бір Лаодикиялық адвентистер сол қоршау келгенде әлі де қалаларда болса, олар зұлымдармен бірге өледі.

Соңғы күндерде екі пайғамбарлық кезең бар. Оларды жуық арада шығатын жексенбілік заң бөліп тұрады. Бірінші кезең — Лаодикеялық адвентизмдегі тірілерге қатысты тергеу соты, ал екінші кезең — Римнің жезөкшесіне шығарылатын атқарушы үкім. Бұл екі кезең қайта-қайта бейнеленіп көрсетіледі, өйткені дәл осы екі кезеңде он қыз туралы астарлы әңгіменің орындалуы, Миллершілер тарихындағыдай, сөзбе-сөз жүзеге асады. Астарлы әңгімедегі кідіру уақыты — Хабаққұқ кітабының екінші тарауындағы кідіру уақыты, сондықтан біз қарастырып отырған осы екі кезең Хабаққұқ кітабының екінші тарауында да бейнеленген. Он қыз туралы астарлы әңгіме де, Хабаққұқ кітабының екінші тарауы да Миллершілер тарихында сөзбе-сөз орындалды, әрі солай болған кезде Езекиел кітабының он екінші тарауының жиырма бірінші-жиырма сегізінші аяттары да орындалды.

Езекиел кітабының он екінші тарауының соңғы сегіз аяты «әрбір аянның әсері» орындалатын уақытты, Құдай Өз аяндарын енді «ұзартпайтын» кезеңді айқындайды. Лаодикеялық адвентизмдегі тірілерге қатысты тергеу сотын және Тирдегі жезөкшенің атқарушы сотын айқындайтын, соншалықты жиі қайталанатын тарихтың екі кезеңі — Киелі

кітаптағы әрбір аян өзінің кемел әрі түпкілікті орындалуына жететін пайғамбарлық кезең. Сол кезеңде жүз қырық төрт мың орнықтырылады, әрі олар өлмейтін және Мәсіх қайта оралғанға дейін өмір сүретін топты білдіреді. Лұқа кітабының жиырма бірінші тарауында Мәсіх сол ұрпақтың жеткенін айқындайтын бір «белгіні» көрсетеді.

Мәсіх қаңырап бос қалдыру жексұрындығымен байланысты түрде баяндаған қашуға арналған «белгіде» бейнеленген екі тарихта екі кезең айқындалған, әрі олардың басталуы мен аяқталуында: кезеңнің басында бір «белгі», ал соңында «белгілер» бар. Мәсіх Өзі бұлттармен келгенге дейін өмір сүретін соңғы ұрпақты бейнелейді деп көрсеткен сол «белгі» — біз қазір жер тарихының соңғы ұрпағында тұрғанымыздың дәлелі.

Лұқа жазған Ізгі хабардың жиырма бірінші тарауында Иса тура Иерусалимнің б.з. 66 жылдан 70 жылға дейін созылған үш жарым жылдық тапталуы мен күйреуінен бастап, 538 жылы басталып, 1798 жылы аяқталған рухани Иерусалимнің үш жарым жылдық тапталуының соңына дейінгі тарихты айқындайды.

Ал Иерусалимнің әскерлермен қоршалғанын көрген кезде, оның қаңырап бос қалуының жақын қалғанын біліндер. Сонда Яһудеядағылар тауларға қашсын; оның ішінде жүргендер одан шығып кетсін; ал төңіректегі аймақтардағылар оған кірмесін. Өйткені бұлар — жазылғандардың бәрі орындалуы үшін кек алу күндері. Бірақ сол күндері құрсақ көтергендер мен емізулі баласы барларға қасірет! Өйткені бұл жерде зор қасірет болады, әрі осы халықтың үстіне қаһар түседі. Олар семсердің жүзінен құлайды және барлық халықтардың арасына тұтқын болып айдалып кетеді; ал Иерусалим басқа ұлттардың замандары толғанға дейін олардың табанында тапталады. Лұқа 21:20–24.

Яһуди еместердің Иерусалимді таптауына қатысты «замандар» көпше түрде айтылған, өйткені бұл б.з. 70 жылы аяқталған тура мағынадағы Иерусалимнің тапталуын да, 1798 жылы аяқталған рухани Иерусалимнің тапталуын да білдіреді. Яһуди еместер пұтқа табынушылықты да, папалықты да білдіреді, әрі «Қашанға дейін?» деп сұрайтын Даниял кітабының сегізінші тарауындағы аяндағы мәселенің нысаны — дәл осы екі билік.

Сонда мен бір әулиенің сөйлеп тұрғанын естідім; және бір өзге әулие сөйлеп тұрған әлгі белгілі әулиеге: «Күнделікті құрбандыққа және қаңыратып тастайтын заңсыздыққа қатысты аянның, сондай-ақ киелі орынды да, жасақты да таптатуға беретін осының мерзімі қашанға дейін?» — деді. Даниял 8:13.

Лұқа кітабының жиырма бірінші тарауындағы «басқа ұлттардың уақыттары» деген сөз Құдайдың солтүстік патшалыққа қарсы кек алуына қатысты екі мың бес жүз жиырма жылдық кезеңді білдіреді; бұл кезең б.з.д. 723 жылы басталып, 1798 жылы аяқталды. 538 жыл — күнә адамының қасиетті орында тұрып, өзін Құдаймын деп жариялаған уақыты; осылайша бұл кезең он екі жүз алпыс жылдан тұратын екі тең бөлікке бөлінеді. Он екі жүз алпыс жылдың екінші кезеңі — Лұқа кітабының жиырма бірінші тарауы, жиырма төртінші аятында «басқа ұлттардың уақыттары» орындалған кезде аяқталады деп белгіленген сол бір тарихи баяндаудың өзі. Иса Өз шәкірттеріне көрсетіп отырған тарихи баяндауда жиырма төртінші аят шәкірттерге берілген куәлікті 1798 жылғы «ақырзаман уақытына» жеткізеді.

Сол жерден бастап Иса Миллерит қозғалысына қатысты «белгілерді» көрсете бастайды.

Күнде, айда және жұлдыздарда белгілер болады; ал жер бетінде халықтар абыржып, тығырыққа тіреледі; теңіз бен толқындар шулайды; жер жүзіне келе жатқан нәрселерді күткендіктен және қорыққандықтан адамдардың жүрегі шайлығып қалады; өйткені аспан күштері шайқалады. Сонда олар Адам Ұлын құдіретпен әрі зор салтанатпен бұлттың үстінде келе жатқанын көреді. Ал осы нәрселер жүзеге аса бастағанда, бастарынды көтеріп, жоғары қараңдар; өйткені сендердің құтқарылуларың жақындап қалды. Лұқа 21:25–28.

Иса: «белгілер болады»,— деп мәлімдейді де, оларды күндегі, айдағы және жұлдыздардағы белгілер, халықтардың күйзелісі, көктің күштерінің шайқалуы, содан кейін Адам Ұлының бұлт ішінде келуі ретінде айқындайды. Осы «белгілердің» барлығы Миллериттер тарихында орындалды.

Пайғамбарлық Мәсіхтің келуінің мәнері мен мақсатын алдын ала айтып қана қоймай, оның жақындағанын адамдардың қашан білуге тиісті екендігін көрсететін белгілерді де ұсынады. Иса былай деді: “Күнде, айда және жұлдыздарда белгілер болады.” Лұқа 21:25. “Сол күндері, сол қасіреттен кейін, күн қараңғыланады, ай өз жарығын бермейді, аспан жұлдыздары құлайды, әрі көктегі күштер шайқалады. Сонда олар Адам Ұлының бұлттармен ұлы құдіретпен және салтанатпен келе жатқанын көреді.” Марқа 13:24–26. Аян беруші екінші келудің алдында болатын белгілердің біріншісін былай суреттейді: “Қатты жер сілкінісі болды; күн қылдан тоқылған қара жамылғыдай қап-қара болды, ал ай қан сияқты болды.” Аян 6:12.

«Бұл белгілер он тоғызыншы ғасыр ашылардан бұрын көрінді. Осы пайғамбарлықтың орындалуы ретінде, 1755 жылы тарихта бұрын-соңды тіркелген ең алапат жер сілкінісі болды....»

«Жиырма бес жылдан кейін пайғамбарлықта аталған келесі белгі — күн мен айдың қараюы — көрінді. Мұны одан бетер айрықша еткен нәрсе — оның орындалу уақытының нақты көрсетілгендігі еді. Құтқарушы Зәйтүн тауында Өз шәкірттерімен әңгімесінде қауымның ұзақ сынақ кезеңін, яғни өзі туралы Ол азап-қасірет қысқартылатынын уәде еткен папалық қудалаудың 1260 жылын сипаттап болған соң, Өзінің келуінен бұрын болатын кейбір оқиғаларды былай атап өтіп, солардың алғашқысы қашан көрінетінін де белгіледі: “Сол күндері, сол азап-қасіреттен кейін, күн қараяды, ай өз жарығын бермейді”. Марк 13:24. 1260 күн, яғни жыл, 1798 жылы аяқталды. Одан ширек ғасыр бұрын қудалау дерлік түгелдей тоқтаған еді. Мәсіхтің сөздеріне сәйкес, осы қудалаудан кейін күн қараюға тиіс болатын. 1780 жылдың 19 мамырында бұл пайғамбарлық орындалды....»

«Мәсіх Өз халқының Өзінің келуінің белгілерін қадағалап, келе жатқан Патшаларының нышандарын көргенде қуануға тиіс екенін өсиет еткен еді. “Осы нәрселер жүзеге аса бастағанда, — деді Ол, — жоғары қарап, бастарынды көтеріңдер; өйткені құтқарылуларың жақындап қалды”. Ол ізбасарларының назарын көктемде бұр жарған ағаштарға аударып, былай деді: “Олар енді бұршік атып шыққанда, сендер соны көріп,

жаздың жақындап қалғанын өздерің-ақ білесіндер. Сол сияқты, сендер де осы нәрселердің жүзеге асып жатқанын көргенде, Құдай Патшалығының жақындап қалғанын біліңдер»». Лұқа 21:28, 30, 31. Ұлы тартыс, 304, 306–308.

Үш Римнің үштік қолданылуы мынаны айқындайды: Иерусалимнің пұтқа табынушы Римнің, содан кейін папалық Римнің таптауы кезінде қасиетті орын мен әскердің қазіргі Рим тарапынан тапталуы не мың екі жүз алпыс күндік (пұтқа табынушы Рим), не мың екі жүз алпыс пайғамбарлық жылдық (папалық Рим) кезең арқылы бейнеленген болатын. Қазіргі Римнің Құдайдың адал халқына қарсы қудалауының кезеңін айқындайтын рәміздік мың екі жүз алпыс күннің (қырық екі айдың) әрбір кезеңі сол кезеңдегі адалдар үшін қашу уақытын білдіретін дара бір «белгімен» сипатталады. Үш кезеңнің әрқайсысы кезеңнің басындағыдай дара бір «белгімен» емес, бірнеше «белгінің» көрініс табуымен аяқталады.

«Түн ортасында Құдай Өз халқын азат ету үшін Өз құдіретін танытады. Күн шығып, бар күш-қуатымен жарқырайды. Белгілер мен ғажайыптар бірінен соң бірі жедел түрде көрініс береді. Зұлымдар бұл көрініске үрей мен танданыспен қарайды, ал әділдер өздерінің құтқарылуының нышандарын салтанатты қуанышпен көреді. Табиғаттағының бәрі өз арнасынан ауытқып кеткендей көрінеді. Ағын сулар ағуын тоқтатады. Қараңғы, қалың бұлттар көтеріліп, бір-бірімен соқтығысады. Дүлейленген аспанның ортасында сөзбен айтып жеткізгісіз даңққа толы бір ашық кеңістік бар; сол жерден көптеген сулардың шуылындай Құдайдың үні естіледі де: “Орындалды”,— дейді. Аян 16:17».

Ұлы күрес, 636.

Римнің жезөкшесіне шығарылатын атқарушылық соттың кезеңі Құдайдың әлі де Бабылда жүрген Өзге қойлары қашуы тиіс екенін айқындайтын тудың көтерілуімен басталады. Бұл кезең “белгілер мен ғажайыптармен” аяқталады. Бұл кезең Аян кітабының он сегізінші тарауындағы “екінші дауыспен” басталып, Құдайдың даусымен аяқталады. Әрине, Аян кітабының он сегізінші тарауындағы бірінші және екінші дауыстар — Мәсіхтің даусы. Бірінші дауыс тірі Лаодикеялық Адвентистік қауымға қатысты тергеуші соттың басталуын айқындайды, ал екінші дауыс сол кезеңнің аяқталуын білдіріп қана қоймай, Римнің жезөкшесіне қарсы атқарушылық соттың басталуын да белгілейді.

Толық тарих Мәсіх өсиетті бекіткен аптамен басқарылып отыр, ал жуықта келетін жексенбілік заң айқышпен бейнеленген ортаңғы межелік белгі ретінде типологиялық тұрғыдан көрсетілген. Екі тарих та Альфа мен Омеганың мөріне ие, өйткені екі тарихтың да басы мен соңы Құдайдың даусымен бейнеленеді. Олар сондай-ақ ақиқатты да бейнелейді, өйткені ортаңғы межелік белгі — жексенбілік заңға қатысты бүлік, ал еврей тіліндегі “ақиқат” деген сөз еврей әліпбиінің бірінші, он үшінші және соңғы әріптерімен жасалған. Аян кітабының он сегізінші тарауындағы алғашқы дауыс — Мәсіхтің дауысы, соңғы дауыс — Құдайдың дауысы, ал ортадағы дауыс, ол да Құдайдың даусы бола тұра, сондай-ақ он үшінші әріптің бүлігі жердегі аңның айдаһар сияқты “сөйлеуімен” бейнеленетін орын болып табылады; бұл Аян кітабының ОН ҮШІНШІ тарауында көрсетілген.

Жақындап келе жатқан жексенбілік заң кезіндегі рәміз Құдайдың адалдары үшін қашуға арналған «белгіні» білдіреді, бірақ ол сондай-ақ рәміздің көтерілуімен аяқталатын

пайғамбарлық кезеңнің басталуында да міндетті түрде бір «белгі» болуы керектігін айқындайды. Сол «белгі» — Иса жер шарының соңғы ұрпағының келіп жеткенінің дәлелі ретінде нені көрсететінін білдіреді. Лұқа кітабының жиырма бірінші тарауында шәкірттер Мәсіхтен Оның ғибадатхананың қиайтынын айтқанда нені меңзегенін сұрайды.

Сонда олар Одан: «Ұстаз, бұл нәрселер қашан болады? және бұлар жүзеге асатын кезде қандай белгі болады?» — деп сұрады. Лұқа 21:7.

Содан кейін Иса ғибадатхана мен қаланың қиайтын 70 жылына алып баратын тарихты сипаттай бастайды да, жиырма төртінші аятқа дейін жалғастырып, сол жерде басқа ұлттардың «замандарының» қашан толатынын көрсетеді.

Олар семсердің жүзінен құлап, барлық халықтардың арасына тұтқын болып айдалып әкетіледі; әрі Иерусалим басқа ұлттардың аяқ асты болады, олардың замандары толғанға дейін. Лұқа 21:24.

Бұл аяттың сөзбе-сөз Иерусалимге қатысты екені туралы түсінік символдықты тура мағынада қолданатын әрі пайғамбарлықтардың орындалуын тек дүниенің ақырына ғана телітін футуризм деп аталатын католиктік теологиялық ақылсыздыққа негізделген. Бұл аяттың дұрыс қолданылуына жасалған шабуыл Жаңа Өсиетті оқу барысында Шайтанның басты шабуылдарының бірі болды. Сөзбе-сөз Иерусалим Мәсіхтің заманында пайғамбарлық Иерусалимнің нышаны болудан қалды, өйткені сөзбе-сөз пайғамбарлық рухани қолданылуға ауысты. Бұл аян елші Пауыл бекіткен негізгі ілімдердің бірі болды. Иерусалимнің тапталуы 538 жылдан 1798 жылға дейінгі папалық қараңғылықтың бір мың екі жүз алпыс жылын айқындайды.

Ал ғибадатханадан тыс жатқан ауланы тыс қалдыр да, оны өлшеме; өйткені ол басқа ұлттарға берілген; әрі олар қасиетті қаланы қырық екі ай бойы таптап жүреді. Аян 11:2.

Пайғамбарлықтағы Иерусалим айқышта тандалған қаланың нышаны болудан қалды.

Ескі Иерусалимнің топырағын басу игі іс болар еді және Құтқарушының өмірі мен өлімі өткен орындарды аралау арқылы өз сенімі едәуір нығаяр еді деп санайтындар қаншама! Бірақ көктен түсетін тазартушы отпен аршылып-тазартылмайынша, ескі Иерусалим ешқашан киелі орын болмайды». Review and Herald, June 9, 1896.

Иса 24-аятта шәкірттерін 1798 жылғы ақыр заманға алып келгеннен кейін, Ол содан соң бірінші періштенің хабары тарих сахнасына енген Миллершілер кезеңін таныстырды.

Күнде, айда және жұлдыздарда белгілер болады; ал жер бетінде халықтар абыржып, тығырыққа тіреледі; теңіз бен толқындар гүрілдейді; жер жүзіне келетін нәрселерді күтіп, қорыққандықтан, адамдардың жүрегі зәресі ұшып әлсірейді; өйткені аспан күштері шайқалады. Сонда олар Адам Ұлын бұлт ішінде құдіретпен және ұлы даңқпен келе жатқанын көреді. Ал осының бәрі орындала бастағанда, бойларыңды түзеп, бастарыңды жоғары көтеріңдер; өйткені құтқарылуларың жақындап қалды. Лұқа 21:25–28.

Миллериттер тарихының басталуын білдірген белгілер Құдай Сөзінің ешқашан жаңылмайтын құдіретіне сай орындалды.

«Күндегі, айдағы және жұлдыздардағы белгілер орындалды». Review and Herald, 1906 жылғы 22 қараша.

Келесі мақалада Лұқа жазған Ізгі хабардың жиырма бірінші тарауын жалғастырамыз.

«1848 жылғы 16 желтоқсанда Жаратқан Ие маған көктегі күштердің шайқалуы туралы аян берді. Мен мынаны көрдім: Жаратқан Ие Матай, Марқ және Лұқа жазып қалдырған белгілерді берген кезде “аспан” дегенде, Ол аспанды меңзеді, ал “жер” дегенде, жерді меңзеді. Көктегі күштер — күн, ай және жұлдыздар. Олар аспанда билік жүргізеді. Жердегі күштер — жер бетінде билік жүргізетіндер. Көктегі күштер Құдайдың даусынан шайқалады. Сонда күн, ай және жұлдыздар өз орындарынан қозғалады. Олар жойылып кетпейді, бірақ Құдайдың даусынан шайқалады.

«Қараңғы, қалың бұлттар көтеріліп, бір-біріне соқтығысты. Аспан кеңістігі ажырап, кейін шегінді; содан соң біз Ориондағы ашық кеңістік арқылы жоғары қарай қарай алдық, сол жерден Құдайдың даусы естілді. Киелі Қала сол ашық кеңістік арқылы төмен түседі. Мен жердегі күштердің қазір шайқалып жатқанын және оқиғалардың өз ретімен келетінін көрдім. Соғыс, және соғыс туралы сыбыстар, қылыш, ашаршылық және індет әуелі жердегі күштерді шайқайды, содан кейін Құдайдың даусы күнді, айды және жұлдыздарды, сондай-ақ осы жерді де шайқайды. Мен Еуропадағы күштердің шайқалуы, кейбіреулер үйрететіндей, көктегі күштердің шайқалуы емес, қайта қаһарланған халықтардың шайқалуы екенін көрдім». Early Writings, 41.